

El plaer de les coses prohibides

Sobre declaracions estranyes, personatges inversemblants i traduccions que t'obliguen a picar de mans

De debò que alguns catalans es desprenen del castellà?

Teatre Goya, Nit de l'Edició. Carme Riera rep el premi Atlàntida. En la glossa la també escriptora Rosa Montero. Ens informa que, a Amazon, un llibre de Riera té una nota de quatre coma nou sobre cinc. I que això és tota una proesa, perquè sempre hi ha l'emprenyador de torn que valora el llibre amb una nota baixa i, doncs, fa caure en picat la puntuació global. Estic curada d'espants, però no deixa de semblar-me estrany que Rosa Montero hagi triat referir-se justament a Amazon, que és la bèstia negra dels llibreters.

Puja a l'escenari Carme Riera. L'autora i acadèmica defensa una cosa que també deia l'enyorat Emili Teixidor: que la millor manera de provocar l'interès cap als llibres és prohibir-los. "El meu pare va tancar la biblioteca amb pany i clau, però la vaig trobar i vaig seguir llegint d'amagat", recorda la guardonada. La mateixa persona que li havia inoculat el virus de la lectura l'hi va prohibir. I ella, és clar, va convertir-se en una lectora empedreïda.

Riera esmenta llibres que l'han marcat i se centra en *El Quixot*. "És una novel·la que ens mostra com es fan les novel·les, un taller obert en el qual no se'ns amaga cap truc. De cap altre llibre els escriptors d'arreu

del món n'han après tantes coses". De cop l'escriptora fa un salt mental sorprenent: "Em costa d'entendre per què alguns catalans d'ara són tan despresos que no reivindiquen, a més de la catalana, la llengua castellana. Volem ser més pobres quan podem ser més rics?"

Dec viure en un altre planeta, però no tinc gens clar que, avui i aquí, estigui passant això que diu Carme Riera. No veig que ningú es desprengui de la llengua castellana, amb la sort que tenim de dominar-la. Diria que reivindicar una llengua amenaçada i que reclusa perillosament en certs àmbits no vol dir renegar d'un idioma com el castellà, però potser sí que l'escriptora és conscient d'una realitat que -com tantes- se m'escapa.

Una adaptació discutible d'una novel·la lluminosa

Teatre Nacional de Catalunya. Estrena de *Mrs. Dalloway*, amb Blanca Portillo com a protagonista. Un espectacle en castellà, per cert. Carme Portaceli dirigeix una adaptació bastant lliure de la novel·la (esplèndida) de Virginia Woolf. I el resultat connecta d'aquella manera amb el públic. A la sortida, amb una copa de vi a la mà, més d'un comentarà que alguns personatges no són versemblants i que les angoixes existenci-

als que es pretenien representar arribaven massa diluïdes al pati de butaques. En qualsevol cas, els qui vulguin anar al TNC faran bé de repassar abans el llibre de la Woolf en què es basa l'obra. I els qui no, també.

La sensació espiritual i física de tenir entre mans alta literatura

"La senyora Dalloway va dir que ella mateixa compraria les flors", va escriure Virginia Woolf a l'inici de la que acabaria sent una de les novel·les més emblemàtiques del modernisme anglès. En català tenim el luxe de disposar de la traducció que en va fer Dolors Udina el 2013 i que va publicar La Magrana. Ignoro fins a quin punt la situació actual d'aquest segell editorial, força inactiu, fa que *La senyora Dalloway* costi de trobar. És un títol imprescindible i la versió d'Udina -Premio Nacional de Traducció 2019- és indiscutiblement magnífica.

"No és que no hagi traduït autors excel·lents al llarg de la vida, però no recordo haver experimentat mai una sensació espiritual i física tan evident de tenir entre mans alta literatura", admet Udina a l'epíleg del llibre. L'esforç d'entrar en aquest clàssic modern paga del tot la pena. Aquí no hi ha debat: les angoixes existencials dels personatges sí que et remouen de dalt a baix. ♦♦

MINÚCIES

JORDI LLOVET

Narcisisme

És cosa sabuda pel comú que els actors i actrius de teatre tenen una tirada irreprimible al narcisisme. Tothom que en conegui sabrà com són de creguts, que estirats que parlen i que marxen pel carrer, i com els agrada gloriar-se dels seus èxits. Van al teatre i desitgen que els seus col·legues fracassin, de manera que ells puguin considerar-se superiors. De vegades sembla, fins i tot, que els actors i les actrius -ells més que elles, jo diria- estiguin esperant que s'acabi la representació per saludar el públic amb reverències immodestes, carregades d'orgull, de suficiència i de supèrbia. (Vegeu com m'adoren!)

Però, des del punt de vista de la lògica, hi ha alguna cosa que falla en el narcisisme dels actors. En especial els que treballen molt sempre representen, dalt l'escenari, una persona que no té res a veure amb ells mateixos. Fan de Hamlet o de Macbeth; fan de Don Joan o Donya Elvira; es fiquen en la pell de Fedra o d'Èdip; assumeixen el caràcter de Segismundo o de Rosaura, d'Esther o d'Atalia. Si volen ser bons actors, llavors han de renunciar a la seva personalitat i ser capaços, en qualsevol circumstància i ocasió, de representar amb plena versemblança el caràcter, el posat i els gestos d'un altre. Un actor és un dia seductor, l'altre dia una heroïna jueva; un dia un cagadubtes, l'altre dia un mofeta; ara s'ha convertit en avar, ara en un malalt imaginari.

La conseqüència és que un actor, al final, acaba no posseint cap identitat pròpia perquè sempre ha estat portant a l'escena la identitat d'un altre. És el mateix que John Keats va dir en una carta de 1818 a un amic seu, referint-se als poetes: "Quant al caràcter poètic, el poeta no és ell mateix -no posseeix identitat, ho és tot i res-. No té caràcter -gaudeix de la llum, gaudeix de l'ombra -viu assaborint-ho tot, ja sigui lleig o bonic, sigui alt o baix, o ric o pobre, mesquí o elevat. [...] Un poeta és la cosa més impoètica que existeix, perquè no té identitat -sempre és allà com un substitut, omplint qualsevol altre cos [...]".

Per la mateixa llei, l'actor tampoc no té identitat, i, per tant, no pot ser narcisista. Narcís ho era perquè es mirava ell mateix a l'aigua cristal·lina; però el narcisisme dels actors de teatre és una gran paradoxa, perquè ells no miren mai dins de si mateixos sinó que es transmuden en una altra persona. Si és així, llavors quasi seria obligat que exhibissin una gran modestia, perquè els actors sempre s'anorreen, voluntàriament, en pujar al fustam. ♦♦

